

Razgovor vodio Radoslav Lazić

MIJO MIJUŠKOVIĆ, Vajanje s prirodom

Mijo Mijušković – vajar – rođen 1931. u Nikšiću. Samostalno izlaže u zemlji i inostranstvu od 1964. Član je ULUCG-a. Dobitnik brojnih nagrada za svoja ostvarenja, kao i najviše nagrade za likovnu umjetnost u Crnoj Gori, 13-to julske nagrade, 1992. Rodnom gradu Nikšiću poklonio Park skulptura, koji je, nažalost, devastiran i čeka svoju obnovu, kao jedinstvena izložba skulptura u ambijentalnom prostoru.

– Šta za Vas predstavlja fenomen vajanja u umjetnosti?

Vajanje za mene predstavlja prenošenje utisaka ili doživljaja, u oblik, jednog trenutka, koji me je podstakao da reagujem na ono šta sam doživio.

– U Vašem bogatom vajarskom opusu Vi najčešće oblikujete ono što je priroda oblikovala u kamenu ili drvetu. Može li se u ovom slučaju govoriti o umjetničkom oblikovanju prirodnih oblika, o vajanju s prirodom?

Prvo posmatram materijal koji ću oblikovati. Onog trena kada me materijal ponese pristupam oblikovanju.

– Za koje materijale se najradije opredeljujete?

Smatram da vajar može da se izrazi u svakom materijalu i u

svakoj situaciji. Počeo sam s oblikovanjem u drvetu. Kasnije inspirisan manastirima i crkvom Scepanicom, koja je bila nekropola, bio sam oduševljen dodiranjem drveta s kamenom.

– *Kada i kako ste se susreli s oblikovanjem u metalu?*

U kanjonu Pive otkrio sam ogromno drvo orahovo. Motornom testerom sam počeo obradu i otklanjanje viška materijala. Oblikujući drvo najednom su počele da skaču varnice. Zastao sam. Lanac na mašini bio je prekinut i uništen. Mome čuđenju nije bilo kraja. Tek kasnije sam pronašao u debelom trupcu uraslu konjsku potkovicu. Bila je to igra metala u drvetu. Mome oduševljenju nije bilo kraja.

– *Šta za Vas predstavlja vajanje u kamenu, materijalu koji najčešće oblikujete?*

Za kamen sam se počeo zanimati od samog početka. Kamen me interesuje ne samo kao predmet za oblikovanje, već materijal koji me okružuje u Crnoj Gori na svakom mjestu. Praktično više od polovine Crne Gore predstavlja jedan kamen. Moja prva razmišljanja o kamenu potiču još od djetinjstva.

U prilikama koje su se događale, a koje su bile vrlo dramatične, mnogo se putovalo i kuda god sam prolazio, naročito sada već nepostojećim kanjonom Pive, ili kamenjari- ma Lovčena i Orijena, u mašti sam pravio razne slike od vrlo različitih oblika kamenjara kroz koje sam prolazio. U nekim trenucima pričinjavalo mi se da vidim neka stvarno "živa bića", neke nevjerovatne spodobе, naročito u vremenima kada su ratne prilike bile oko nas.

– *U kakvom su odnosu priroda i umjetnik – vajanje s prirodom?*

Duga je moja istorija dok nisam počeo da vajah u kamenu. Osnovni i glavni postupak u sadašnjoj fazi oblikovanja jeste proučavanje svake pojedinačne skupine kamenova. Kada me nešto kamenu privuče onda izabrani kamen odmah nosim sa sobom. Ako je to nemoguće onda organizujem njegovo prenošenje u moj atelje. Ako je svjež utisak istog momenta pristupam obradi. Kamen djeluje na mene i ja započinjem da djelujem na njega.

– *Kojim sredstvima oblikujete kamen u skulpturu?*

Prvi postupak se ostvaruje čekićem i dlijetom. Zatim, u zavisnosti od vrste kamena počinjem da primjenjujem razne brusne alatke. Onda nastaje malo preciznije oblikovanje, da bi na kraju, ako uočim ljepotu kamena, koja je sama po sebi lijepa, ovde želim da navedem misao Eliota, koji kaže, "da je kamen sam po sebi ljepota". Kada je oblik završen pristupam poliranju, iako je taj proces mukotrpan i dosadan, svejestan sam da te stimuliše što više poliraš to ljepota izlazi na svjetlost i forma biva sve ljepša.

– *Ustvari, kako i na koji način do-oblikujete prirodne oblike?*

U prvoj fazi me nešto nesvjesno privuče materijalu. Zatim, čim sam uočio u kamenu neki mogući oblik, neki pokret, neku igru oživljavam ga odmah. Najčešće ga odlažem i gotovo potpuno ga zaboravim, da bi se potpuno, neočekivano, u jednom trenutku, čak poslije dvije ili tri godine, pa više, ponovo pojavilo "to" što me je "prvi put privuklo" zamišljenom obliku.

I tada počinje da se pojavljuje zamišljeni oblik. Međutim, pri samom kraju, često otkrijem da mi ruka ne ide u zamišljenom pravcu, tako da me to ponese i ja, osjetim da idem ka otkriću konačnog oblika. Dakle, ja u ovoj fazi oblikovanja, osjećam da prenosim utisak ili osjećanje koje sam u datom trenutku doživio. Potpuno misao sledi rad brusilice ili drugih alatki da bi se pojavio željeni oblik.

– *Kada Vaša skulptura dobija konačni željeni oblik?*

Konačan oblik moja skulptura dobija onog trenutka kada shvatim da nemam više šta da dodam, da nemam više šta na njoj da radim. Međutim, moram reći da skoro nikada nijesam zadovoljan onim što sam napravio. Onda utjehu tražim u započinjanju novog oblikovanja nekog novog oblika.

– *U kakvom su odnosu skulptura i boja? Kako izražavate boju*

u svojim skulpturama?

Prvi put sam se suočio s fenomenom boje u skulpturi na morskoj obali posmatrajući morsko kamenje. Zapanjeno sam posmatrao nevjerovatan spektar divnih i nevidenih boja u morskome kamenju. Najednom, u mome zagledanju primjećujem da je to sve nestalo kao da posmatram fatamorganu ili dugine boje. Shvatio sam da u trenutku plime talasi vode otkrivaju skrivene boje.

Ovo je istinit događaj što ću reći: od mog prvog suočenja s bojom u kamenu zaželio sam kako i na koji način u datom obliku skulpture, da sačuvam i njegovu skrivenu boju. I pored nastojanja prošlo su mnoge godine dok nijesam otišao na jednu sahranu u Andrijevicu. Bio je prohladan martovski dan. Na jednoj velikoj gomili oblutaka, na rijeci Zlorečici, topio se snijeg lagano zadržavajući na mnoštvu oblutaka otkrivajući tako veličanstvene boje, pretežno zelenkastih nijansi, kakve ja u životu do tada nijesam vidio.

Tada sam sebi dao zadatak, da pored oblika, moram svačijem oku otkrijem i te skrivene boje u kamenu. Istog trenutka sam pristupio ispunjavanju toga cilja. Ostao sam u Andrievici i prošao uzduž kanjona Zlorečice i prikupio materijal za buduće skulpture. Najljepše moje skulpture od kamena nastajale su od pronađenog kamenog materijala u kanjonu Tare.

A nije ni čudo, kada se zna da je kanjon Tare, u dužini od 160 kilometara, u jednom svom dijelu najdublji usijek na evropskom kontinentu. Koliko je meni poznato to je najdublji kanjon u svijetu poslije jednoga u Kini i onoga u Koloradu u Americi.

Da bih stekao potpunu sliku o kamenu ja sam morao danima, mjesecima i godinama da istražujem kanjon Tare. Možda je to moj najljepši estetski doživljaj prirode.

– *U kakvom su odnosu priroda i umjetnost u Vašem iskustvu?*

Moj doživljaj odnosa prirode i umjetnosti jeste u činjenici da neprestano otkrivam ono što istinski postoji u prirodi, a uopšte nije vidljivo.

– *Profesionalno ste se jedno vrijeme bavili naukom o vremenu – meteorologijom. U kakvom su odnosu meteorologija i umjetničko stvaranje?*

Kap po kap – to su milioni godina. Tako nastaju čudesni oblici u prirodi kao što su stalaktiti i stalagmiti u "spiljskim galerijama". Sticajem okolnosti sam se kao mlad čovjek našao u meteorologiji. U dvadesetoj godini sam se zatekao na skupu najistaknutijih meteorologa iz cijeloga svijeta. Seminar iz prognoze vremena držao je čuveni tvorac metoda uspješnog prognoziranja vremena. Na tom skupu sam shvatio da meteorologija i umjetnost pružaju mogućnost interakcije – međusobnog dejstva u prirodnim promjenama. Ovaj estetski utisak me potpuno učvrstio u osjećanju mog budućeg djelovanja. Priroda i umjetnost, nauka i umjetnost su neprekidnom sadejstvu.

– *Može li se govoriti o umjetničkom stvaranju kao svojevrsnom erotizmu? Kakav je odnos Erosa i umjetničke kreacije?*

Između dva različita oblika života u prirodi i umjetnosti rađa se neki novi svijet erotizma. To je moguće naročito u svijetu prirodnih materijala. Samo je potreban neki estetski podsticaj umjetniku da izrazi to osjećanje. Jednom sam radio jednu skulpturu nedefinisanog oblika. Primjetio sam u mojoj okolini parenje kornjača. Prirodno, da sam to osjećanje definisao oblikujući moju erotsku skulpturu.

– *Šta je smisao skulptorskog stvaranja?*

Skulptorsko stvaranje je u suštini pretvaranje mrtvog materijala u "živi" svijet oblika. Čini mi se da u prirodi ništa ne umire, već ponovo javlja kao novi oblik u novoj transformaciji. Sada pokušavam da od nekada smrvljenog kamenja, koji se vremenom pretvorio u čvrsti konglomerat, i u čiji je sastav ušlo malo zemlje i ostataka biljnog svijeta, da nakon zatvorenog oblika, ponovo vratim život stavljajući sloj mahovine i obliku dam drugu kožu.

– *Razgovaramo na Međunarodnom festivalu pozorista za decu u Subotici, čiji ste i Vi jedan od osnivača. Vi ste i tvorac skulpture "Malog princa", koji se dođeljuje svake godine značajnim umjetnicima i naučnicima za doprinos umjetnosti i nauci teatra za decu. Više od deceniju posvećeno pratite svjetsku umjetnost lutkarstva koja se svake godine prikazuje na subotičkom Festivalu. U kakvom su odnosu lutka i skulptura u svijetu umjetničke animacije?*

Lutka kao pokretna skulptura, u rukama čovijeka koji od forme lutke, koja je u suštini skulptura, daje niz različitih značenja putem umjetnosti animacije. Ukoliko je iskreno doživljena kod animatora utoliko je to najubjedljiviji dokaz da je lutka u pokretu umjetnička skulptura. To sam bezbroj puta doživio na međunarodnom Festivalu u Subotici, posebno na predstavama kao što su Krcko Oraščić Petra Ilića Čajkovskog u izvođenju Džima Gembla iz Amerike, koji se poistivjetio s lutkama koje animira.

ISPRAVKA

U broju 113/114 tekstu na strani 44 u rubrici INTERVJU, Razgovor sa DRAGOLJUBOM ADŽIĆEM ADŽOM, greškom je reprodukovano ime drugog autora. Izvinjavamo se umetniku i čitaocima.
